

KVALITATIVNE METODE ISTRAŽIVANJA

RAZLIKE IZMEĐU KVANTITATIVNIH I KVALITATIVNIH METODA ISTRAŽIVANJA

Kvantitativna istraživanja	Kvalitativna istraživanja
Cilj: klasifikovati i prebrojiti određene karakteristike	Cilj: cjelovit i detaljan opis s razumijevanjem dubljih dimenzija
Svrha: Uopštavanje Predikcija Kauzalna objašnjenja	Svrha: Kontekstualizacija Interpretacija Razumijevanje perspektive drugog
Istraživač ima jasnu sliku o tome šta traži	Istraživač još uvijek nije siguran – eksploratorno istraživanje
Svi aspekti su do detalja isplanirani	Plan se mijenja
Podaci su u formi brojeva	Podaci su u formi riječi, zvuka, slika, objekata
Objektivna interpretacija – precizno mjerenje i analiza	Subjektivno-individualna interpretacija
Problematična iskrenost i preciznost	Problematična mogućnost uopštavanja

ŠTA JE CILJ KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

- RAZUMIJEVANJE DRUŠTVENIH ČINJENICA, A NE NJIHOVO OBJAŠNJAVANJE
- KVALITATIVIM ISTRAŽIVANJEM NE MOŽEMO UTVRDITI UZROČNO-POSLJEDIČNE VEZE MEĐU POJAVAMA
- MOŽEMO IH RAZUMJETI I OPISATI
- NEMA GENERALIZACIJE
- EKSPLORATORNA ISTRAŽIVANJA
- RAZUMIJEVANJE MATERIJALA KOJI DOBIJEMO:
  - POSMATRANJEM
  - ANALIZOM SLUČAJA
  - INTERVJUEM – GRUPNIM INTERVJUEM
  - ANALIZA SADRŽAJA (KVANTITATIVNI ILI KVALITATIVNI METOD?)

POSMATRANJE

- KARAKTERISTIKE POSMATRANJA KAO METODE:
  - SELEKTIVNOST
  - SISTEMATIČNOST
  - PRECIZNOST
  - PROVERLJIVOST (STVARANJE I OČUVANJE LANCA EMPIRIJSKE EVIDENCIJE)
- POZICIJA POSMATRAČA:
  - POTPUNI UČESNIK
  - UČESNIK POSMATRAČ
  - POSMATRAČ UČESNIK
  - POTPUNI (ČISTI) POSMATRAČ

- PREDNOSTI:
  - BLIZINA PREDMETU ISTRAŽIVANJA
  - KONKRETNOST
  - EMPATIJA
  - NEOGRANIČENA KOLIČINA INFORMACIJA NADOHVAT RUKE
  - MOGUĆNOST OTKRIVANJA NOVIH PRETPOSTAVKI I SAZNANJA KOJA NISU POSTULIRANA
- NEDOSTACI:
  - NEDOSTATNOST
  - PERCEPCIJA:
    - STEREOTIPI
    - REFERENTNI OKVIR
    - OČEKIVANJA
    - SELEKTIVNOST
    - INTERESOVANJA
  - OBJEKTIVNOST
  - KONTROLA NAD INFORMACIJAMA (INFORMACIJE DOLAZE MANJE VIŠE ANARHIČNO A ISTRAŽIVAČ NEMA KONTROLU NAD OVIM)
  - PRECIZNOST (BEZ SISTEMATSKOG GENERISANJA INFORMACIJA, I PRECIZNOST JE ZNATANO UMANJENA)
  - POUZDANOST (UVEK SE POSTAVLJA PITANJE DA LI RELEVANTNO ONO ŠTO SMO POSMATRALI I DA LI SU NAM 'PROMAKLE' VAŽNI ASPEKTI KOJE NISMO 'UHVATILI)

ANALIZA SLUČAJA

- ANALIZA SLUČAJA PODRAZUMEVA DUBINSKO ISPITIVANJE JEDNOG JEDINOG SLUČAJA (ANALITIČKE JEDINICE).
- OVAJ METOD JE DESKRIPTIVAN PO SVOJOJ PRIRODI, I PREMA TOME IDIOGRAFSKI PO KARAKTERU.
- KLJUČNI CILJ ANALIZE SLUČAJA JESTE SKUPLJANJE VELIKE KOLIČINE PRECIZNIH INFORMACIJA O JEDNOM FENOMENU KOJE ČESTO REFLEKTUJU DRUŠTVENE PRAKSE, INSTITUCIONALNE MEHANIZME I DRUŠTVENE OBRASCE.

ANALIZA SLUČAJA

- IZBOR SLUČAJA – KRITERIJUMI TJ. BIRA SE ONAJ SLUČAJ KOJI JE IMA POTENCIJALA DA REFLEKTUJE SVE ONO ŠTO JE PARADIGMATIČNO ZA DRUŠTVENU POJAVU KOJA JE PREDMET ISTRAŽIVANJA (EKSTREMNE VARIJANTE)
- PLANIRANJE – U ZAVISNOSTI OD SLUČAJA INFORMACIJE SE MOGU PRIKUPITI NA RAZLIČITE NAČINE I UPOTREBOM RAZLIČITIH TEHNIKA.
- EMPIRIJSKA EVIDENCIJA
- METODOLOŠKI OPREZ – PRILIKOM DONOŠENJA ZAKLJUČAKA POVUĆI JASNU VEZU IZMEĐU EMPIRISKOG ŠTIVA I KONKLUZIJE. BITI OPREZAN. ČUVATI SE OD NEUMJERENE GENERALIZACIJE

- PREDNOSTI:

- KOLIČINA INFORMACIJA – PRECIZAN OPIS
- JASAN FOKUS – USMERENOST NA JEDAN JEDINI SLUČAJ OGRANIČAVA MOGUĆNOST GREŠAKA U EMPIRIJSKOM TARGETIRANJU
- EKONOMIČNOST I PRISTUPAČNOST PREDMETU ISTRAŽIVANJA
- MOGUĆNOST OTKRIVANJA I POSTAVLJANJA NOVIH HIPOTEZA ŠIREG ZNAČAJA
- PRECIZAN I JASAN UVID U DRUŠTVENE DIMENZIJE POJEDINAČNOG

- NEDOSTACI:

- NEREPREZENTATIVNOST
- NEMOGUĆNOST GENERALIZACIJE
- VIŠAK INFORMACIJA KOJE NISU RELEVANTNE
- TEŠKOĆE USPOSTAVLJANJA VEZE IZMEĐU TEORIJE I EMPIRIJE
- KONCEPTUALNI PROBLEMI (POJAM KAO APSTRAKтна ODREDNICA ZA KLASU A NE ZA POJEDINAČNO)

INTERVJU

- UOPŠTAVANJE
- IZGRADNJA OBJAŠNENJA
- PRONALAZENJE OBRAZACA
- FORMULISANJE TEORIJSKIH HIPOTEZA
- POSMATRANJE DRUŠTVENIH DOGAĐAJA
- EVALUACIJA TEORIJE I DRUŠTVENIH PRAKSI

TIPOVI INTERVJUJA

- INDIVIDUALNI INTERVJU
  - STRUKTURIRANI
  - POLUSTRUKTURIRANI
  - NESTRUKTURIRANI
- GRUPNI INTERVJU – FOKUS GRUPE
- PREDNOSTI:
  - FLEKSIBILNOST I „DUBINSKO“ RAZUMIJEVANJE
- MANE:
  - SUBJEKTIVNOST
  - SUGESTIVNOST
  - OGRANIČENA MOGUĆNOST GENERALIZACIJE

SEDAM FAZA INTERVJUISANJA

- TEMATIZOVANJE – PRECIZIRANJE SVRHE INTERVJUA I POJMOVA KOJI SE ISTRAŽUJU
- DIZAJN – DEFINISANJE PROCESA INTERVJUISANJA POSREDSTVOM KOGA SE PRECIZIRANA SVRHA OSTVARUJE (POSEBNO RAZMOTRITI ETIČKU DIMENZIJU)
- INTERVJU – REALIZACIJA INTERVJUA
- TRANSKRIPT – KREIRANJE PISANOG PREPISA INTERVJUA
- ANALIZIRANJE – ODREĐIVANJE ZNAČENJA SKUPLJENOG MATERIJALA U SKLADU SA SVRHOM ISTRAŽIVANJA
- VERIFIKOVANJE – PROVJERAVANJE VALIDNOSTI I RELIJABILNOSTI KAKO MATERIJALA TAKO I DONESENIH ZAKLJUČAKA
- IZVJEŠTAVANJE – PRENOŠENJE STEČENOG ZNANJA U PISANOJ FORMI

ŠTA SU FOKUS GRUPE?

- ISTORIJAT, ROBERT MERTAM I UTICAJ RATNIH EMISIJA NA PODSTICANJE MORALA
- LAZARFELD – STANTON PROGRAM ANALYZER I „LITTLE ANNIE“
- MOŽEMO LI PORAZGOVARATI?
- GRUPNI INTERVJU POSTAJE ISTRAŽIVAČKI METOD
- PRIMJENA I U AKADEMSKIM I U MARKETINŠKIM ISTRAŽIVANJIMA
  - MJERENJE REAKCIJE NA ODREĐENI MATERIAL

ŠTA SU FOKUS GRUPE?

- NEFORMALNA DISKUSIJA IZMEĐU ODABRANIH OSOBA O POSEBNOJ TEMI RELEVANTNOJ ZA ISPITIVANU POJAVU.
- FOKUSIRANOST NA JEDNU TEMU.
- FOKUSGRUPNI INTERVJU JE KVALITATIVNA ISTRAŽIVAČKA TEHNIKA KOJA PODRAZUMIJEVA SERIJU GRUPNIH RAZGOVORA KOJI OKUPLJAJU UČESNIKE SLIČNE PO NEKIM KARAKTERISTIKAMA ILI ISKUSTVIMA DA RASPRAVLJAJU O ODREĐENIM PITANJIMA RELEVANTNIM ZA ISTRAŽIVAČKI PROBLEM.

KAD ORGANIZUJEMO FOKUS GRUPE?

- SAMOSTALNI I DODATNI ISTRAŽIVAČKI METOD
- KAD ŽELIMO SAZNATI ZAŠTO
- NIPOŠTO KAD ŽELIMO SAZNATI KOLIKO
- EKSPLORATORNA ISTRAŽIVANJA
- “INFORMACIJE VRIJEDNIJE OD REPREZENTATIVNOG UZORKA”
- PILOT ISTRAŽIVANJA

ŠTA SU PODACI?

- RIJEČI
- KONTEKST
- NEVERBALNA KOMUNIKACIJA
- PAUZE
- EMOTIVNE REAKCIJE
- FLIP CHART INFO
- BILJEŠKE ISPITANIKA
- ...

FOKUS GRUPA

- VELIČINA:
  - MINI FOKUS GRUPA – 2-4
  - STANDARDNA FOKUS GRUPA 6 – 12
- KOMFOR UČESNIKA
- SASTAV
  - PITANJE HOMOGENOSTI (POL, UZRAST, OBRAZOVANJE, RELIGIJA, NIKAKO HIJERARHIJA...)
  - PRAVILO O NEPOZNAVANJU UČESNIKA
  - PREDREGRUTACIONI UPITNIK
  - POZVATI VIŠE LJUDI
- PRAVILO: HOMOGENOST U ODNOSU NA TEMU ISTRAŽIVANJA, SASTAV STVAR DIZAJNA
- “PURPOSEFUL SAMPLING”, SNOWBALLING
- OPASNOST OD TOGA DA SE NAMJERNI UZORAK PRETVORI U PRIGODNI!

UPITNIK

- VODIČ ZA ISTRAŽIVANJE
- JEDNO GLAVNO I 5 DO 7 POTPITANJA
- ŠTA JA ŽELIM DA SAZNAM?
- PITANJA ZA ZAGRIJAVANJE

TOK

- NE ISPITUJEMO UČESNIKE
- PITANJE STAVLJAMO NA “DNEVNI RED” I PRATIMO DINAMIKU
- DOBRA FOKUS GRUPA JE ONA U KOJOJ ISPITANICI PRIČAJU MEĐUSOBNO
- VAŽNO! CILJ NIJE STVARANJE KONSENZUSA!
- FLEKSIBILNOST – RASPRAVA MOŽE DA ODE U BILO KOM PRAVCU, DISKRECIJA ISTRAŽIVAČA JE U TOME DA JE POVEDE U PRAVCU U KOME OSJETI DA POSTOJI BITNA INFORMACIJA

PRIPREMA UČESNIKA

- INFORMISANJE O CILJU ISTRAŽIVANJA
- UČEŠĆE SE ČESTO PLAĆA!
- PREDREGRUTACIONI UPITNIK
  - RELEVANTNI PODACI O ISPITANIKU, POL, GODIŠTE, OBRAZOVANJE, ZAPOSLENJE, POZICIJA... NEOPHODNO ZA KODIRANJE
- CONSENT FORM – POTVRDA O PRISTANKU
- OBJASNITI IM PRAVILA, DOBROVOLJNOST, RAZGOVOR, SVRHU SNIMANJA, DA NE MORAJU DA ODGOVORE
- TERAPEUTSKI MOMENAT I ZAŠTITA UČESNIKA
- TRAJANJE: 45 MIN – 2 I PO SATA

FOKUS GRUPA NIJE:

- DEBATA
- TERAPIJA
- SESIJA RAZRJEŠENJA KONFLIKTA
- PROMOTIVNA PRILIKA
- OBRAZOVNI PROCES

CONSENT FORM/INFORMISATI PRISTANAK

PRIMJER

TEMA:

TEMA ISTRAŽIVANJA JE EVROPSKA UNIJA, STAVOVI I INFORMISANOST O PROCESU INTEGRACIJA, TE EVALUACIJA KOMUNIKACIJSKE STRATEGIJE PRISTUPANJA.

DOBROVOLJNOST I RIZICI

UČEŠĆE U FOKUS GRUPI JE DOBROVOLJNO. SVAKO MOŽE ODABRATI NA KOJA PITANJA ŽELI, A NA KOJA NE ŽELI DA PRUŽI ODGOVOR.

SVAKO MOŽE NAPUSTITI FOKUS GRUPU U BILO KOM TRENUTKU.

SVI NALAZI I IZJAVE DOBIJENE OD UČESNIKA ĆE BITI ANONIMIZIRANE, A IDENTITET UČESNIKA ZAŠTIĆEN.

NE POSTOJE RIZICI PO UČESNIKE PRILIKOM UČEŠĆA U FOKUS GRUPI.

SAGLASNA/AN SAM DA UZMEM UČEŠĆE U FOKUS GRUPI KOJA ĆE ZA POTREBE POTPUNOG PRENOŠENJA INFORMACIJA BITI AUDIO SNIMLJENA:

IME I PREZIME _____

U PODGORICI, 7.12.2015. GODINE

AMBIJENT

- OPUŠTENA ATMOSFERA
- OSVJEŽENJE
- POLOŽAJ STOLICA
- LJUDI KOJI SU PREDALEKO
- VEČERNJI TERMINI

MODERATOR

- PRESUDNA ULOGA?
- MOGU LI LICA KOJA NEMAJU OBRAZOVANJE IZ SOCIOLOGIJE ILI PSIHOLOGIJE BITI DOBRI MODERATORI?
- RAZVIJNE VJEŠTINE SLUŠANJA, KOMUNIKACIJE
- ZNANJE O TEMI O KOJOJ SE RAZGOVARA
- SMISAO ZA HUMOR
- AUTORITET
- NEPRISTRASNOST

TRIKOVI

- “KAKO TO MISLITE?”
- “MOŽETE LI MI REĆI NEŠTO VIŠE O TOME?”
- “IMATE LI NEKI PRIMJER?”
- TEŠKI “TIPOVI”:
  - TZV. EKSPERTI: “HVALA VAM. A ŠTA DRUGI LJUDI MISLE?”
  - ONI KOJI DOMINIRAJU: “HAJDE DA ČUJEMO I OSTALE”
  - BRBLJIVAC: PREKINUTI VIZUALNI KONTAKT, POGLEDATI KA SATU ILI KA VRATIMA, UPASTI KAD ULOVE VAZDUH
  - STIDLJIVI: ODRŽAVATI VIZUALNI KONTAKT I NASMIJEŠITI IM SE
  - ONI KOJI SU VEOMA TIHI – TRAŽITI IM DA PONOVE

ŠTA RADI ASISTENT?

- TEHNIČKI POMAŽE ORGANIZACIJU
- VODI BILJEŠKE SA BITNIM REAKCIJAMA
- SNIMA
- NE UKLJUČUJE SE

ŠTA POSLIJE?

- NEPOSREDNA RAZMJENA BILJEŠKI!
- TRANSKRIPT (2 SATA – 50 STRANA TEKSTA)
- KODIRANJE
- ANALIZA

PRINCIPI ANALIZE

- DIZAJN INDIVIDUALAN, ALI POSTOJE PRAVILA
- ZASNOVANOST NA PODACIMA
- OBJEKTIVNOST
- SISTEMATIČNOST
- OPŠTOST
- CILJ JE PREPOZNATI OBRASCE I KONEKCIJE IZMEĐU KATEGORIJA

TIPIČNE GREŠKE

- NABRAJANJ SVIH KOMENTARA BEZ ANALIZE
- UKLJUČIVANJE INFORMACIJA NA OSNOVU KOJIH JE MOGUĆE IDENTIFIKOVATI UČESNIKA
- GENERALIZACIJA
- ZLOUPOTREBA CITATA

OBRADA PODATAKA: ŠTA NAS INTERESUJE

- *UČESTALOST*: KOLIKO ČESTO SE POLITIČKO NASILJE POJAVLJUJE?
- *MAGNITUDA*: KOJI SU NIVOI NASILJA? KOLIKO JE ONO BRUTALNO?
- *STRUKTURA*: KOJI SVE TIPOVI NASILJA POSTOJE (SIMBOLIČKO, VERBALNO, ZASTRAŠIVANJE...)
- *PROCESI*: DA LI POSTOJI NEKI POREDAK UNUTAR ELEMENATA STRUKTURE?
- *UZROCI*: KOJI SU UZROCI NASILJA?
- *POSLEDICE*: KAKVE SU POSLEDICE NASILJA PO ŽRTVE?

DESKRIPTINI PRISTUP IZVJEŠTAVANJU

- IZVJEŠTAJ JE DESKRIPTIVNI, SADRŽI NALAZE ISTRAŽIVANJA, TIPIČNE IZJAVE I KLJUČNE NALAZE.
- IZVJEŠTAJ PODRAZUMEVA SUMU I ANALIZU PODATAKA, KOJA SE ZASNIVA NA VERBALNOJ I NEVERBALNOJ KOMUNIKACIJI ISPITANIKA.
- POJEDINAČNE IZJAVE ISPITANIKA SE NE MOGU SMATRATI OPŠTE VAŽEĆIM NALAZIMA ALI MOGU BITI ILUSTRACIJA "DRUGAČIJEG MIŠLJENJA"
- NALAZE NE TREBA DOŽIVLJAVATI KAO APSOLUTNE ISTINE – NAROČITO AKO SE ZASNIVAJU NA MALOM BROJU GRUPE/INTERVJUA, ALI IH TREBA UZETI U OBZIR KAO SMJERNICE U PLANIRANJU STRATEGIJA.

KVANTITATIVNI PRISTUP IZVJEŠTAVANJU: KODIRANJE

- IZBOR ŠTA ĆEMO KODIRATI:
  - ONO ŠTO SE PONAFLJA
  - ONO ŠTO NAS IZNENADI
  - ONO ŠTO ISPITANIK NAGLASI
  - IZ TEORIJE
- VI STE TAJ KOJI INTERPRETIRA I BIRA!
- GRUPISANJE KODOVA U KATEGORIJE ILI TEME
- PODIŽEMO NIVO APSTRAKCIJE
- ISPITIJEMO KONEKCIJE MEĐU KATEGORIJAMA, DAJEMO IM OZNAKE
- ISPITIVANJE DA LI POSTOJI HIJERARHIJA MEĐU KATEGORIJAMA

KATEGORIZACIJA I KODIRANJE: JEDAN PRIMJER

Clipboard		Font		Alignment		
H5		fx				
	A	B	C	D	E	F
1	Tema	Konotacija	Učesnik	Stranica	Citat	
2	Brzina EU integracija	Negativna	#1	2	"Meni sve ovo ide nekako prebrzo"	
3	Kvalitet EU integracija	Negativna	#3	34	"Oni samo udaraju recke"	
4	Očekivanja od EU integracija	Negativna	#6	5	"Ma sve ce biti isto, nema nama spasa"	
5	Brzina EU integracija	Pozitivna	#2	12	"Proces ide kako je i planirano"	
6	Kvalitet EU integracija	Pozitivna	#1	3	"Ja baš mislim da se svi trude i da se stvari mijenjaju na bolje"	
7	Očekivanja od EU integracija	Pozitivna	#3	6	"Ja mislim da ćemo mi mladi imati više šansi kad uđemo u EU"	
8						
9						
10						
11						

SISTEMATIZUJ PODATKE

- PO TEMI
- PO ŠIRIM KATEGORIJAMA AKO POSTOJE
- PROVJERITI FREKVENCije AKO JE MOGUĆE
- POKAZATI VEZU IZMEĐU KATEGORIJA
- PISATI NARATIVNI IZVJEŠTAJ

PREDNOSTI FOKUS GRUPA

- PODACI SE SKUPLJAJU ZA KRAĆE VRIJEME
- DUBLJI UVID U ODNOSU NA INDIVIDUALNI INTERVJU ZBOG INTERAKCIJE
- NEVERBALNA KOMUNIKACIJA
- FLEKSIBILNOST

NEDOSTACI

- GENERALIZACIJA
- ZLOUPOTREBE I PRIGODNOST
- PREVIŠE ZAVISI OD MODERATORA

DOMAĆI ZADATAK

1. IZABRATI TEMU

- ZAŠTO MLADI LJUDI U CRNOJ GORI PREFERIRAJU POSAO U JAVNOM, ISPRED PRIVATNOG SEKTORA?
- UZROCI POLITIČKE APATIJE MEĐU MLADIMA?
- IZVORI EUROSKEPTICIZMA MEĐU MLADIMA U CRNOJ GORI?
- ZAŠTO SE MLADI UČLANJUJU U POLITIČKE PARTIJE?
- KAKO ORGANIZOVATI INFORMATIVNI PORTAL KOJI ĆE PRIVUĆI MLADE ČITAOCE?

DOMAĆI ZADATAK

- 2. FORMIRATI GRUPU DO 10 UČESNIKA
- KREIRATI VODIČ, REGRUTACIONI UPITNIK I FORMU ZA INFORMISANI PRISTANAK
- PRONAĆI UČESNIKE
- ORGANIZOVATI GRUPU (FPN, NAKON 19H, SALA ZA GOSTUJUĆE PROF.)
- NAPISATI TRANSKRIPT
- NAPISATI DESKRIPTIVNI ZAKLJUČAK

DOMAĆI ZADATAK

- 3. PREDATI:
  - VODIČ,
  - POPUNJENE REGRUTACIONE UPITNIKE + SUMIRANU STATISTIKU O UČESNICIMA U ODNOSU NA PITANJA IZ UPITNIKA
  - POTPISANE FORME ZA INFORMISANI PRISTANAK
  - TRANSKRIPT
  - DESKRIPTIVNI ZAKLJUČAK SA OSNOVNIM NALAZIMA I ODGOVORIMA NA PITANJE
  - BODOVANJE: DO 10 BODOVA
- ROK: 5. DECEMBAR

LITERATURA

- PREZENTACIJA
- BEŠIĆ, MILOŠ, *METODOLOGIJA POLITIČKIH NAUKA*, SKRIPTA:
  - STR. 151-167